LEGEA ÎMPOTRIVA SINDICATELOR ŞI GREVELOR DIN DECEMBRIE 1909 ŞI ACŢIUNILE CLASEI MUNCITOARE PENTRU ÎNLĂTURAREA EI

DE

DUMITRU D. RUSU

În primul deceniu al secolului nostru, mişcarea muncitorească din România va continua să meargă pe o linie ascendentă, impunîndu-se, tot mai mult, ca o forţă înnoitoare în viaţa social-politică a ţării. În acest cadru, consolidarea şi lărgirea organizaţiilor sindicale — devenite adevărate avanposturi pe frontul luptei maselor muncitoare pentru drepturi şi libertăţi — va duce la creşterea rolului acestor organizaţii şi, totodată, va determina o intensificare a politicii de supunere a elementului muncitoresc de către clasele exploatatoare. Faţă de radicalizarea mişcării muncitoreşti, burghezia şi moşierimea vor lua măsuri care, indiferent de nuanţă — concesie sau dominare, control sau reprimare — aveau menirea de a stăvili avîntul revoluţionar al proletariatului industrial, de a controla şi subordona acţiunile acestuia. Împotriva muncitorimii, vor fi folosite forţa şi concesiile, aparatul de stat şi legislaţia. Printre actele legislative îndreptate împotriva muncitorimii se înscrie şi legea contra sindicatelor şi grevelor, din decembrie 1909 [1]. Dacă asupra elaborării şi conţinutului legii găsim unele elemente în istoriografia noastră [2], în schimb, au rămas netratate problemele referitoare la geneza, aplicarea şi atitudinea maselor muncitoare faţă de lege, asupra cărora ne propunem să stăruim în cele ce urmează.

Rezultat al situaţiei social-politice din ţară, de după anul 1900, situaţie caracterizată prin creşterea mişcării muncitoreşti şi a îngrijorării burgheziei şi moşie-

---

[1] „Monitorul Oficial", nr. 214, 20 decembrie 1909/2 ianuarie 1910, p. 8370.

[2] Unele date preţioase, privitoare la elaborarea şi conţinutul legii din decembrie 1909, le găsim în lucrarea lui N. Copiu, *Legea împotriva sindicatelor din decembrie 1909*, în „Studii", IX (1956), nr. 5, p. 97—116. Acelaşi text, revizuit şi completat este inserat şi în lucrarea aparţinînd aceluiaşi autor, *Refacerea Partidului social-democrat din România (1900—1910)*, Bucureşti, 1966, p. 244—256. Menţiuni asupra diferitelor aspecte referitoare la legea din 1909 găsim şi în următoarele lucrări: D. V. Firoiu, *Legislaţia privind conflictele de muncă în anii regimului burghezo-moşieresc*, în „An. Inst. de studii ist. şi soc.-pol.", XII (1966), nr. 4, p. 39—45; M. Gh. Bujor, *Guvernarea liberală şi muncitorii*, Bucureşti, 1910, 40 p.; D. R. Ioaniţescu, *Istoricul legislaţiunii muncii în România*, Bucureşti, 1919, p. 61—65; Idem, *Reglementarea conflictelor de muncă din 1920*, Bucureşti, 1920, p. 34—35, 71, 124 ş.a.

rimii față de aceasta, actul legislativ din decembrie 1909 se poate explica numai urmărind cadrul istoric general în care a fost elaborat.

Răscoala țăranilor din 1907 a avut o puternică influență asupra evoluției ulterioare a întregii societăți românești. Pe plan politic, răscoala a contribuit la modificarea raportului de forțe dintre clase și partide, determinînd o nouă regrupare a partidelor politice din cadrul coaliției burghezo-moșierești, o creștere a influenței organizațiilor muncitorești asupra vieții de stat. În condițiile create de izbucnirea revoluționară a țărănimii, deosebirile de vederi, existente în interiorul partidelor de guvernămînt, au dus la desprinderea unor fracțiuni politice sau au determinat înlocuirea acelor conducători de partide care nu se puteau adapta cerințelor impuse de noile împrejurări.

Evident, evenimentele de la 1907 au zdruncinat puternic pozițiile moșierimii în viața politică. Mai mult, venirea lui P. P. Carp la conducerea partidului — fapt care înlătura orice posibilitate de adaptare a partidului conservator la necesitățile dezvoltării țării în această perioadă — și desprinderea grupării liberale a lui Take Ionescu, adîncesc criza grupării conservatoare, grăbind destrămarea acestui partid.

În partidul liberal și, implicit, în guvernul de aceeași factură — format în martie 1907 — are loc schimbarea gărzilor; D. A. Sturdza, bătrîn și bolnav, este silit să dea întîietate „tineretului", în frunte cu Ionel I. C. Brătianu, care, la începutul anului 1909, ajunge șef al partidului și apoi președinte al guvernului. Principala învățătură pe care a tras-o partidul liberal după răscoala din 1907 a fost legată tocmai de necesitatea preîntîmpinării unei noi furtuni revoluționare, cu atît mai puternică cu cît ar fi cuprins masele de la orașe și sate. De aici decurg principalele coordonate ale politicii interne a liberalilor, care constau în consolidarea pozițiilor economice și politice ale burgheziei, asigurarea stabilității și ordinii prin concesii făcute maselor muncitoare și prin întărirea aparatului de represiune. Noua conducere a partidului liberal, înțelegînd sensul cerințelor arzătoare ale epocii și urmărind să contracareze influența ideilor socialiste nu va ocoli și adoptarea unor măsuri mai radicale, care să vină în întîmpinarea doleanțelor, tot mai frecvente, ale maselor. Se ajunge — adevărat, după căderea guvernului — la înscrierea în programul liberal din 1911 a două obiective majore ale societății românești: reforma agrară și cea electorală.

Evoluția societății românești de la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru impune deplin proletariatul în viața societății românești. După o scurtă perioadă de reflux, începînd cu anii 1904—1906, organizarea și lupta clasei muncitoare va progresa simțitor. Cele trei conferințe muncitorești din 1906, 1907 și 1908 — marcînd revitalizarea și maturitatea mișcării sindicale și socialiste — vor crea cadrul organizatoric propice dezvoltării mișcării muncitorești, prin instituirea organelor centrale ale sindicatelor și cercurilor socialiste. Lipsa unui partid politic al clasei muncitoare, în primul deceniu al secolului nostru, face din sindicate forma organizatorică de bază a muncitorilor. Integrate profund în viața maselor muncitoare, apărătoare ale revendicărilor imediate și purtătoare ale idealurilor mai largi ale proletariatului, sindicatele — care adesea „se transformă în asociațiuni revoluționare" ce luptă împotriva guvernului și statului [3] — deveniseră incomode pentru cercurile guvernamentale. Avîntul mișcării muncitorești afecta pe liberali, atît ca guvernanți, apărători ai orînduielilor din țară, precum și în calitatea lor de acționari și proprietari industriali, interesați în dezvoltarea industriei.

Ca și în cazul mișcărilor țărănești, străduința guvernului viza împiedicarea progresului și acțiunilor mișcării muncitorești. Pe această linie, se va recurge la politica de dominație și represiune, însoțită de concesii și încercare de corupere a unor elemente muncitorești, folosind cele mai diferite forme, printre care și legiuirea care face obiectul atenției noastre.

Chiar fără o analiză detaliată a situației economice și politice a claselor dominante, precum și a nivelului de dezvoltare a mișcării muncitorești, se pot

[3] „Dezbaterile adunării deputaților" (în continuare se va cita D.A.D.), nr. 21, ședința din 16 decembrie 1909, p. 210.

constata, evident, cauzele măsurii legislative împotriva sindicatelor şi grevelor, în politica burgheziei şi moşierimii care avea drept obiectiv stăvilirea acţiunilor maselor muncitoare. Edificatoare în această privinţă este poziţia reprezentanţilor partidelor de guvernămînt — mai ales a liberalilor — faţă de avîntul mişcării muncitoreşti, din anii imediat premergători promulgării legii.

În anii 1908—1909, pe lîngă apropiata refacere a partidului clasei muncitoare, înmulţirea numărului de ziare şi publicaţii muncitoreşti, creşterea mişcării greviste şi a acţiunilor revendicative în general, se realizează o întărire simţitoare a mişcării sindicale [4], mai ales prin organizarea puternicului detaşament al lucrătorilor ceferişti. Primul congres al muncitorilor ceferişti din România, ţinut la Bucureşti, în zilele de 27—28 septembrie 1909, a hotărît înfiinţarea Uniunii sindicatelor muncitorilor C.F.R. şi a fixat un larg program de revendicări [5].

Ultimele acţiuni de luptă ale proletariatului, dinaintea elaborării şi promulgării legii din decembrie 1909, au evidenţiat creşterea combativităţii şi solidarităţii muncitoreşti, hotărîrea cu care reprezentanţii cei mai de seamă ai proletariatului înfruntau prigonirile din partea organelor de stat şi patronatului. Înfrîngerea întrunirii muncitoreşti din capitală de la 19 octombrie 1909, urmată de arestarea şi judecarea celor 8 socialişti — printre care erau I. C. Frimu, D. Marinescu, Gh. Cristescu, Panait Istrati — a declanşat o manifestare de protest cu caracter general. La 25 octombrie, o dată cu marea adunare muncitorească în sala „Dacia" din Bucureşti, au avut loc, în diferite localităţi din ţară, alte 15 manifestări asemănătoare, la care au vorbit peste 70 de oratori [6]. Totodată, Uniunea socialistă şi Comisia generală a sindicatelor au lansat un apel „Către muncitorii şi cetăţenii din ţară", prin care se condamna intenţia guvernului de a restrînge dreptul de organizare şi grevă şi se cerea proletariatului să se opună unor asemenea măsuri [7].

Fără a constitui o noutate în materie legislativă — încercări „legale" de a suprima dreptul de organizare şi grevă s-au făcut cu mult înainte de 1909 [8] — informaţiile documentare ne relevă că, deja, în anul 1908, erau conturate prevederile viitoarei legi. O lucrare asupra legislaţiei muncii, scrisă de pe poziţiile burgheziei, apărută în acest an, menţiona că „Este o chestiune de ordin superior ce trebuie cunoscută şi stabilită şi anume faţă de stat — care întrebuinţează şi el muncitori — ca şi judeţele, comunele — ce anume muncitori au dreptul la grevă" [9]. La începutul anului 1909, cu prilejul dezbaterii în Cameră a problemelor noului minister al industriei şi comerţului, reprezentanţi marcanţi ai partidelor politice ale burgheziei şi moşiermii şi-au exprimat făţiş ostilitatea faţă de mişcarea sindicală şi lupta grevistă, cerînd să fie interzise prin lege. Fruntaşul conservator Nicolae Filipescu declara că „sindicarea lucrătorilor este admisibilă pentru cetăţeni (în sensul de lucrători angajaţi la proprietarii particulari — D. R.), nu însă pentru funcţionari (adică pentru toţi cei ce depind de stat — D. R.)", deoarece ultimii, considera el, „sindicalizîndu-se să ajungă eventual la grevă şi să se revolte în contra patronului care este statul". Primul ministru, I. I. C. Brătianu, răspundea

---

[4] Pentru nivelul dezvoltării mişcării sindicale, în preajma promulgării legii împotriva sindicatelor, a se vedea „Copii de pe registrele sindicatelor din capitală şi din provincie aşa cum erau la 8 decembrie 1909", Arhiva istorică centrală, fond Poliţia şi siguranţa generală, dosar nr. 87/1910, 76 f.

[5] „Muncitorul căilor ferate", nr. 12, 1 (14) octombrie 1909.

[6] Pentru unele date asupra acţiunilor muncitoreşti din octombrie 1909, a se vedea „Istoricul mişcării sindicaliste-socialiste C.F.R. din anii 1906—1932", Arhiva C. C. al P.C.R., fond nr. 5, dosar nr. 1002, f. 1—2 şi *Protestul ţării*, „România muncitoare", nr. 71, 28 octombrie 1909.

[7] „România muncitoare", nr. 69, 23 octombrie 1909.

[8] Pentru unele date asupra interzicerii dreptului de grevă pînă la 1910, vezi lucrarea, D. V. Firoiu, *op. cit., loc. cit.*

[9] Take Policrat, *Legislaţia muncii*, Bucureşti, 1908, p. 40. Vezi şi M. Gh. Bujor, *Ucazul guvernului*, „România muncitoare", nr. 91, 3 ianuarie 1910.

prompt și fără nici un înconjur: „Aici declar hotărît că sînt contra unei asemenea organizații și că vom lua măsuri pentru a reglementa acest lucru". Alte intervenții ale deputatului „generos" Zamfir Filotti și ale ministrului Al. Djuvara, îndreptate împotriva mișcării sindicale, în general, admiteau, întrutotul, opinia brătienistă, că „sindicatele sînt un pericol pentru stat" și dacă nu se iau măsuri „vor deveni organizații turbulente" [10]. Într-o cuvîntare ținută cu prilejul unui banchet la Craiova, în vara aceluiași an, Brătianu declara la fel de fățiș: „Nu mă pot abține de a nu blama tendințele sindicatelor care se ridică contra ordinii sociale" [11].

Evident, guvernul liberal, cu asentimentul conservatorilor, era decis să pună o stavilă „legală" în calea dezvoltării mișcării muncitorești. Ascuțirea contradicțiilor dintre proletariat și cercurile diriguitoare, amplificată de atentatul din 8 decembrie 1909 — al cărui mobil este greu de stabilit [12] — va deschide calea unui șir de acțiuni împotriva muncitorimii, culminînd cu promulgarea și aplicarea legii împotriva sindicatelor. Cu toate protestele, desmințirile și desolidarizarea din partea mișcării muncitorești față de acest act „nesăbuit", străin de metodele de luptă ale maselor muncitoare [13], valul de represiuni din partea guvernului nu poate fi oprit. Din ordinul Ministerului de Interne [14], dat la cîteva ore după săvîrșirea atentatului, în întreaga țară, poliția a percheziționat sediile organizațiilor muncitorești, a confiscat documentele și, pe alocuri, a efectuat și arestări în rîndul muncitorilor [15]. În vederea continuării represiunilor asupra sindicatelor, poliția a întocmit o situație precisă a acestor organizații, după registrele confiscate [16], precum și o evidență a tuturor asociațiilor muncitorești din România [17].

---

[10] După *Sindicalismul în cameră*, titlu sub care „România muncitoare" publică dezbaterile din Cameră, de la 26 februarie 1909, referitoare la sindicate. *(Loc. cit.*, nr. 7, 22 martie 1909).

[11] P. Istrate, *Tulburătorii ordinei publice*, „România muncitoare", nr. 43, 30 iulie 1909.

[12] Pentru diferitele opinii asupra atentatului — provocare sau act anarhist, cu sau fără știrea poliției — a se vedea, Arhiva istorică centrală, fond Poliția și siguranța generală, dosar nr. 128/1909, nr. 10, 83—86/1910; „Facla", nr. 9, 10 și 12 din mai 1910; „Adevărul", nr. 7350—7354, din 23—27 februarie 1910.

[13] În adunarea generală a Uniunii socialiste, „România muncitoare", din seara zilei de 9 decembrie 1909, la care au luat parte „un număr foarte mare de membri", a fost dezaprobat atentatul și măsurile guvernului luate după această dată. (După o „notă" a siguranței, Arhiva istorică centrală, fond Poliția și siguranța generală, dosar nr. 128/1909, f. 32—33). Uniunea socialistă mai convoacă, în același scop, o altă întrunire pentru sîmbătă 12 decembrie orele 8 seara, în sala cercului „România muncitoare" (*Ibidem*, f. 69). A se vedea și *O faptă nesocială*, în „România muncitoare", nr. 85, 10 decembrie 1909.

[14] În ziua de 8 decembrie, o circulară a Direcției generale a siguranței statului, dată din ordinul Ministerului de Interne, cerea prefecților de județe și organelor de poliție să dea „imediat dispozițiuni a se face chiar noaptea această percheziție la sindicatele din localitate și ridicînd toată corespondența și registrele să le înaintați de urgență Ministerului Direcției siguranței generale" (Arhiva istorică centrală, fond Poliția și siguranța generală, dosar nr. 128/1909, f. 4).

[15] *Percheziții, confiscări, arestări și expulzări*, „România muncitoare", nr. 90, 31 decembrie 1909; M. Gh. Bujor, *Guvernarea liberală și muncitorii*, București, 1910, p. 15—19; Arhiva istorică centrală, fond. Poliția și siguranța generală, dosar nr. 128/1909, f. 9—18.

[16] „Copii de pe registrele sindicatelor din capitală și din provincie așa cum erau la 8 decembrie 1909", Arhiva istorică centrală, fond Poliția și siguranța generală, dosar nr. 87/1910, 76 file.

[17] Au fost înregistrate 224 asociații în care erau membri și muncitori. (Arh. Ministerului Sănătății, fond Casa centrală a asigurărilor sociale, dosar nr. 18/1913, f. 2—3).

Profitînd de starea excepţională din ţară, de deruta creată în rîndul maselor muncitoare, M. Gh. Orleanu, ministrul industriei şi comerţului în guvernul liberal, prezintă, la 12 decembrie, Adunării deputaţilor, proiectul de lege „relativ la regulamentarea dreptului de asociaţiune al funcţionarilor, meseriaşilor şi muncitorilor statului, judeţelor şi comunelor şi stabilimentelor publice" [18]. Socotindu-se măsură cu caracter excepţional, se cere şi se admite urgenţa discutării ei [19].

După respingerea categorică a cererii de amînare a discutării proiectului de lege în Adunare [20] — lucru care se va repeta şi în Senat [21] — se va trece imediat la dezbateri. Discuţiile ample purtate în jurul proiectului în şedinţa Camerei din 16 decembrie [22] — Senatul votează legea fără a o mai discuta [23] — denotă că burghezia şi moşierimea nu mai puteau ascunde situaţia grea a maselor muncitoare, dar, în acelaşi timp, nici îngrijorarea faţă de pericolul creşterii mişcării muncitoreşti. Deosebirile de păreri, exprimate în Cameră, nu vizau înlăturarea legii, după cum nici cele 7 voturi împotrivă — 5 în Adunare şi 2 în Senat — nu însemnau opoziţie faţă de lege ci faţă de guvern. Dacă liberalii brătienişti şi conservatorii „puri", prin cuvîntul deputaţilor Al. Marghiloman şi M. Gh. Orleanu [24], se menţin intransigenţi pe linia necesităţii legii, liberalii generoşi şi îndeosebi takiştii, prin G. Diamandi şi Take Ionescu [25], sînt „mai înţelegători" faţă de suferinţele muncitorimii, remarcă lipsa unor prevederi asupra îmbunătăţirii situaţiei muncitorilor, fără însă a ataca esenţa retrogradă a legii în discuţie. Dezbaterile au adus, totuşi, mici completări la primele două articole ale proiectului iniţial.

Legea, votată în Cameră, la 17 decembrie [26], se trimite „de urgenţă" Senatului unde este aprobată în ziua următoare [27]. Promulgată la 19 decembrie, a doua zi este publicată în „Monitorul oficial" [28]. Un adevărat record în materie legislativă. Graba cu care este elaborată legea ne aminteşte de felul în care acelaşi guvern, numai cu doi ani în urmă, lua măsuri urgente pentru a înăbuşi răscoalele ţărăneşti. De data aceasta, guvernul se grăbea să folosească atmosfera excepţională, creată de atentatul împotriva primului ministru, pentru a lovi în masa lucrătorilor din industrie.

Deşi legiuitorii se străduiesc — în expunerea de motive, cu prilejul dezbaterilor şi chiar prin titulatură — să prezinte legea ca o măsură de reglementare a dreptului de asociere, în realitate, după cum ne-o demonstrează aceleaşi surse şi — mai pregnant — aplicarea, legea urmărea desfiinţarea sindicatelor şi interzicerea luptei greviste pentru o mare parte din muncitorimea română. De fapt, M. Gh. Orleanu, autorul legii, cu prilejul dezbaterilor din Cameră, precizează cele două principii care au stat la baza legii: acela al „nesindicalizării" lucrătorilor din serviciul statului şi al „libertăţii muncii", în sensul pedepsirii acelora care, prin provocarea de greve, „împiedică" pe oameni de a lucra [29]. Primul articol prevedea că „Funcţionarii, meseriaşii, muncitorii şi, în fine, orice salariat al statului, judeţelor, comunelor şi stabilimentelor publice cu caracter economic, industrial şi comercial, precum şi toţi aceia cărora le este încredinţată asigurarea unui serviciu public de această natură, nu vor putea, sub nici un cuvînt, face parte din nici un fel de asociaţiune profesională fără autorizarea ministerului de care depinde.

---

18 „D.A.D.", nr. 19, şedinţa din 12 decembrie 1909, p. 153.

19 Ibidem.

20 Ibidem, nr. 21, şedinţa din 16 decembrie 1909, p. 208 şi 229.

21 „Dezbaterile senatului" (se va cita în continuare D.S.), nr. 20, şedinţa din 18 decembrie 1909, p. 171—172.

22 „D.A.D.", nr. 21, şedinţa din 16 decembrie 1909, p. 208—232.

23 „D.S.", nr. 20, şedinţa din 18 decembrie 1909, p. 174.

24 „D.A.D.", nr. 21, şedinţa din 16 decembrie 1909, p. 226—229.

25 Ibidem, p. 213, 217—225.

26 Ibidem, nr. 22, şedinţa din 17 decembrie 1909, p. 233.

27 „D.S.", nr. 20, şedinţa din 18 decembrie 1909, p. 174.

28 „Monitorul oficial", nr. 214, 20 decembrie 1909 (2 ianuarie 1910), p. 8370.

29 „D.A.D.", nr. 21, şedinţa din 16 decembrie 1909, p. 228.

Funcționarii, meseriașii și muncitorii de mai sus nu se pot pune în grevă". Contravenienții erau destituiți și pierdeau toate avantajele și reținerile bănești. Al doilea articol prevedea pedeapsa „cu închisoare de la o lună pînă la doi ani" pentru „Oricine, prin violență sau amenințări, va provoca sau va face să dureze o încetare parțială sau totală a muncii, pentru a impune fie muncitorilor, fie antreprenorilor sau patronilor, o mișcare sau ridicare de salariu sau convenții diferite de acelea adoptate pînă atunci (...)" [30]. Prin urmare, dacă articolul 1, privitor la interzicerea asociațiilor profesionale, se aplica la nivelul întregului personal angajat la stat, al doilea articol viza direct conducătorii mișcării muncitorești și, în genere, pe toți muncitorii mai activi, socotiți „instigatori" ai maselor muncitoare.

Cît privește ultimul articol, referitor la crearea „caselor de ajutor și asigurare pentru accidente și bătrînețe" [31], introdus formal în lege [32], îl menționăm doar ca existent pe hîrtie deoarece, în aplicarea legii, niciodată organele de stat nu vor mai aminti nimic de asemenea dispoziții.

În esență, Legea Orleanu sau „Legea contra sindicatelor, asociațiilor profesionale, a funcționarilor statului, județelor, comunelor și stabilimentelor publice" cum a fost denumită oficial [33], numită de muncitori și „legea scelerată", lovea direct mișcarea sindicală și lupta grevistă. Rezultat al politicii claselor dominante de supunere a maselor muncitoare, apogeu al unui șir de acte antimuncitorești, legea venea să consfințească o stare de fapt deja existentă. „Ea (legea — D.R.) — aprecia pe bună dreptate Ottoi Călin — nu este decît stabilirea unei forme de drept care corespunde cu forma de fapt a relațiilor dintre acest partid (liberal — D.R.) și muncitorimea orășenească. Din punctul acesta de vedere, noua lege e o consecință logică a activității de pînă acum a guvernului liberal" [34].

Guvernul liberal, folosind starea de tensiune din țară și fără să țină cont de protestele maselor de lucrători, va lua măsuri urgente pentru aplicarea legii.

---

30 „Monitorul oficial", nr. 214, 20 decembrie 1909 (2 ianuarie 1910), p. 8370.

31 Textul integral al articolului 3 din legea Orleanu: „Județele, comunele și stabilimentele publice sînt îndatorate ca în termen de 2 ani de la promulgarea legii de față, să creeze dacă nu au încă case de ajutor și asigurare pentru accidente și bătrînețe a funcționarilor, meseriașilor, muncitorilor și, în genere, tuturor salariaților din serviciul lor, întrucît ei intră în categoria celor de la art. 1". *(Ibidem).*

32 Spiritual, N. Petrescu-Comnen aprecia „că legea de față conține două articole și o glumă" (N. Petrescu-Comnen, *Studiu asupra intervenției statului între capital și muncă*, București, 1910, p. 259), iar profesorul N. Basilescu, cercetînd riguros legea, aprecia că „Acest ultim aliniat este pur și simplu pilula aurită care se oferă celor 100 000 de cetățeni ce se pun prin legea de azi în lanțuri — ea este o cruntă amăgire (...) spre a putea face să treacă proiectul fără multă zarvă, deoarece ea nu are nici o sancțiune, nefiind decît o simplă invitație adresată acestor autorități publice, care mîine va rămîne literă moartă". (Prof. M. Basilescu, *Legea în contra sindicatelor* (...), „România muncitoare", nr. 89, 24 dec. 1909).

Ineficiența celui de al treilea articol, de fapt, rupt de conținutul legii, a fost subliniată și cu prilejul dezbaterii proiectului în Cameră. („D.A.D.", nr. 21, ședința din 16 decembrie 1909, p. 209, 222 și 229).

33 Legea numită în Expunerea de motive „Legea care reglementează dreptul de asociațiune al funcționarilor, meseriașilor, muncitorilor statului, județelor, comunelor și stabilimentelor publice" a fost publicată în „Monitoriul oficial" fără titlu. C. Hamengiu o publică cu titlul dat în text *(Codul general al României* (...), suplimentul III, 1909—1910, București, f.a., p. 59—60). În uzul istoricilor se mai numește prescurtat „Legea împotriva sindicatelor", sau „legea Orleanu".

34 O. Călin, *Partidele politice*, în „România muncitoare", nr. 92, 10 ianuarie 1910.

Numai la trei zile de la promulgarea „legii scelerate", ministrul Orleanu, prin circulara trimisă către primării [35], venea cu dispoziţii amănunţite pentru aplicarea ei. Împărţind pe funcţionari, meseriaşi şi muncitori în două categorii: din serviciul statului şi din servicii particulare, circulara explica detaliat sensul aplicării legii. Toţi cei care intrau în prima categorie trebuiau ca, în termen de 15 zile — termen după care legea intra în vigoare — să părăsească asociaţiile în care erau înscrişi, iar după această dată cei ce vor intra în serviciul statului, trebuiau să dea o declaraţie „prin care vor arăta că nu fac parte, şi că nu vor intra în nici un fel de asociaţiuni neautorizate; că nu vor continua să stea într-o asociaţiune chiar autorizată, atunci cînd ea s-ar depărta de la scopul pentru care fusese înfiinţată". Pentru lucrătorii din sectorul particular, se enunţa formal dreptul la grevă, deoarece mai departe se preciza că „nu le va fi îngăduit însă ca prin violenţe sau ameninţări să împiedice de la muncă pe acei ce ar voi să muncească". „Pentru a împiedica pe viitor aceste greve, dăunătoare nu numai patronilor dar şi muncitorilor — se preciza în încheierea circularei — vom introduce în contractul muncii o dispoziţiune prin care vom căuta să prevenim grevele prin arbitragiu". Despre cel de-al treilea articol nici un cuvînt.

Conformîndu-se circularei, întreprinderile şi instituţiile de stat au trecut la verificarea întregului personal, întocmind tabele cu toţi salariaţii, cu specificarea asociaţiilor din care fac parte. Tabelele au fost trimise spre aprobare ministerelor de care depindeau [36]. În această acţiune s-a depus mult zel, respingîndu-se orice asociaţie care „prin nume sau emblemă" amintea de caracterul ei muncitoresc [37]. Aşa este cazul societăţii „Munca", în care erau şi 12 lucrători de la şantierul naval Turnu-Severin [38]. La fel, printr-o circulară a Ministerului de Interne, se făcea cunoscut tuturor primăriilor interzicerea participării lucrătorilor la cea mai veche asociaţie a tipografilor, „Societatea Gutemberg" [39].

Aplicarea legii a lovit, poate, cel mai puternic muncitorii căilor ferate care, în totalitatea lor, aparţineau unei instituţii de stat şi, prin numărul şi organizarea lor, reprezentau o forţă însemnată în cadrul mişcării muncitoreşti din România. Direcţia căilor ferate a dat o circulară, la sfîrşitul lunii decembrie 1909, apreciată, pe drept cuvînt, mai aspră decît legea însăşi [40]. Acest „ucaz", cum l-au numit mun-

---

[35] Circulara Ministerului Industriei şi Comerţului (serviciul meseriilor şi industriei casnice) din 23 decembrie 1909. Cf. Arh. st. Iaşi, fond Primăria Iaşi, dosar nr. 212/1910, f. 7—8 şi Arh. st. Turnu Severin, fond Şantierul Naval Turnu-Severin, dosar nr. 28/1910. f. 2—2 bis; Arh. st. Constanţa, fond Primăria Constanţa, dosar nr. 45/1910, f. 1. O circulară similară era trimisă şi Ministerului de Interne. (Arh. st. Constanţa, fond Primăria Constanţa, dosar nr. 45/1910, f. 3).

[36] Pentru lucrările de aplicare a legii din 1909 de către primăria din Iaşi, vezi Arh. st. Iaşi, fond Primăria Iaşi, dosar 212/1910. Pentru aceeaşi lucrare la Şantierul naval Turnu-Severin, vezi: Arh. st. Tr. Severin, fond Şantierul naval, dos. 28/1910, f. 2—24. Pentru aplicarea legii la căile ferate, vezi, Arh. Ministerului Căilor Ferate, fond Serviciul administrativ 3, dosar nr. 22533/1910, f. 1. La fel pentru situaţia din Constanţa, Arh. st. Constanţa, fond Primăria Constanţa, dosar nr. 45/1910, f. 4 şi următoarele.

[37] În ţară, s-a făcut o verificare a tuturor asociaţiilor muncitoreşti. Astfel, în 1909/1910, au fost verificate 91 asociaţii, iar în 1910/1911, 102 asociaţii. Din total, au fost aprobate 136. (După „Raport asupra situaţiei mutualităţii în România", Arh. Min. Sănătăţii, fond Casa centr. a asig. soc., dosar nr. 18/1913, f. 2—3).

[38] După Raportul direcţiei şantierului naval Turnu-Severin către minister (24 martie 1910) şi adresa Ministerului Lucrărilor Publice către Direcţia şantierului (12 aprilie 1910), (Arh. st. Turnu-Severin, fond Şantierul naval Turnu-Severin, dosar nr. 28/1910, f. 19—24).

[39] Circulara Ministerului de Interne din 2 februarie 1910, Arh. st. Iaşi, fond Primăria Iaşi, dosar nr. 212/1910, f. 9 şi Arh. st. Constanţa, fond Primăria Constanţa, dosar nr. 45/1910, f. 20.

[40] M. Gh. B u j o r, *Guvernarea liberală şi muncitorii*, Bucureşti, 1910, p. 22.

citorii, prin asociație cu legile țariste, stabilea, în 5 puncte, cele mai severe măsuri pentru aplicarea legii Orleanu: destituirea acelora care fac propagandă pentru întruniri și greve sau rămîn în sindicate — cei destituiți nu mai pot fi reprimiți la C.F.R., iar depunerile la casa de ajutor nu li se restituie — și interzicerea participării la orice întrunire fără aprobare. Se cerea să se facă, pînă la 8 (21) ianuarie, listă cu personalul căilor ferate și să se ia de la fiecare declarație sau demisie [41]. Demonstrativ, administrația C.F.R. s-a grăbit să destituie, la 4 ianuarie 1910, doi vechi lucrători de la atelierele centrale București care luaseră parte la o adunare de la cercul „România muncitoare" [42]. Prin alte circulare ale Direcției generale a căilor ferate, din 1910, se iau măsuri administrative de aplicare strictă a legii, în toate sectoarele de activitate de la căile ferate [43].

Ministerul Industriei și Comerțului mai dă o circulară, la 12 ianuarie 1910, prin care obliga pe muncitorii meseriași și funcționarii administrațiilor publice să se conforme legii [44]. La Galați și Brăila, profitînd de această lege, căpităniile porturilor au înmînat lucrătorilor, începînd cu 4 ianuarie 1910, niște carnețele cu un regulament care la punctul 6 prevedea că: „Muncitorilor, care vor îndemna pe alții la grevă, li se vor retrage carnețelele, pentru întîia oară pe timp mărginit, iar în caz de recidivă li se vor retrage definitiv și nu vor mai fi primiți la lucru în nici un port român" [45].

Aplicarea în practică a legii, urmărită îndeaproape de organele centrale [46], a avut repercusiuni asupra întregii clase muncitoare. Profitînd de atmosfera creată, patronii își intensifică persecuțiile, scad salariile, prigonesc pe lucrătorii sindicaliști, căutînd să impună prevederile legii și muncitorilor din întreprinderile particulare [47].

Prin aplicarea „legii scelerate", au fost loviți nu numai cei peste 160.000 lucrători și funcționari din întreprinderile și instituțiile statului, ci, într-o anumită măsură, și muncitorii din întreprinderile particulare, meseriașii, intelectualii, etc. În felul acesta, ne putem explica caracterul, aproape general, al acțiunilor de protest împotriva legii. Lucrătorii și ceilalți salariați din țară, formînd adesea front comun, prin întruniri și demonstrații, petiții și memorii, presă și alte publicații, vor cere abrogarea acestei măsuri anticonstituționale. Desigur, în fața puternicei ofensive din partea burgheziei și moșierimii fără precedent — prin amploare și metode — masele muncitoare nu puteau să riposteze decît tot atît de hotărît. Știrile referitoare la pregătirea legii împotriva sindicatelor au declanșat o adevărată bătălie între proletariat și burghezie.

---

41 „România muncitoare", nr. 91, 3 ianuarie 1910.

42 Ibidem, nr. 92, 10 ianuarie 1910.

43 Vezi diferite adrese, circulare și alte acte similare de aplicare a legii în Arhiva Ministerului Căilor Ferate, fond Serviciul administrativ 3, dosar nr. 64070, 16509, 22533/1910. Regulamentul privitor la personalul și organizarea administrației C.F.R., din aprilie 1910, prevedea la art. 94, punctul h, privitor la destituirea din serviciu, „În cazuri de grevă, de încercare de a împiedica serviciul; de participare la întruniri sau societăți care tulbură ordinea publică sau urmăresc zdruncinarea organizației actuale a statului; precum și în cazul de provocare de dezordine" (Ibidem, dosar nr. 201/1910, f. 29).

44 După circulara, în copie, de la Arh. st. Constanța, fond Primăria Constanța dosar nr. 45/1910, f. 1—2.

45 După M. Gh. Bujor, *Dreptul la grevă în primejdie*, în „România muncitoare", nr. 92, 10 ianuarie 1910.

46 Printr-o adresă a Ministerului de Interne, Direcția siguranței generale, din 19 ianuarie 1910, se trimitea tuturor primăriilor Instrucțiunile alcătuite de Ministerul Industriei și Comerțului, pentru aplicarea legii și se cerea să se trimită declarațiile și statutele societăților rezultate din aplicarea legii. (După Arh. st. Constanța, fond Primăria Constanța, dosar nr. 45/1910, f. 2).

47 „România muncitoare", nr. 90, 31 decembrie 1909; nr. 95, 21 ianuarie 1910, nr. 97, 28 ianuarie 1910; nr. 106, 28 februarie 1910, etc.

După protestele împotriva represiunilor ulterioare atentatului, cele patru zile — 16, 17, 18 şi 19 decembrie — în care legea a trecut prin parlament şi a fost promulgată, au cunoscut o efervescenţă rar întîlnită pînă la acea dată. În capitală şi în diferite oraşe din ţară, s-au desfăşurat adunări de protest, cu participarea unor mase largi de oameni, loviţi de prevederile legii. În seara zilei de 16 decembrie trei mari întruniri au avut loc în sala „Dacia", la „Clubul meseriaşilor" şi la „Societatea Gutemberg" din Bucureşti [48]. Moţiunea adoptată la prima adunare, condamnînd legea, se încheia cu îndemnul „Jos legea scelerată". A doua zi, la Brăila, Galaţi şi Iaşi, la chemarea organizaţiilor sindicale, s-au desfăşurat adunări similare [49]. În ziua de 19 decembrie, cînd soarta legii era pecetluită, la chemarea Comitetului uniunii socialiste şi al Consiliului General al Sindicatelor, se va desfăşura un grandios miting în sala „Dacia" din Bucureşti, intrat în istorie prin amploarea sa şi prin însemnătatea hotărîrilor adoptate [50]. Ideea luptei susţinute contra legii este exprimată atît în cuvîntările celor 11 vorbitori cît şi în moţiunea finală. Aici, apreciindu-se „gravitatea situaţiei" în care era pusă clasa muncitoare de la noi, ca urmare a legii votate, se reliefa necesitatea „de a căuta noi mijloace de apărare şi de luptă", printre care un loc de seamă îl va ocupa reconstituirea partidului muncitorilor, anunţată cu acest prilej.

La începutul anului 1910, nemulţumirea era generală. Lucrătorii din întreprinderile statului „erau pe cale de a declara o grevă generală". Pentru a evita măsuri mai drastice împotriva maselor muncitoare, care puteau ajunge — în acele condiţii — pînă la represiuni sîngeroase, organele centrale ale mişcării muncitoreşti au căutat să tempereze spiritele, cerînd muncitorilor, după votarea legii, „fie ca s-o ocolească, fie ca să nu cadă sub rigorile ei", „spre a nu da loc la persecuţii şi jertfe zadarnice" [51]. Cu toate acestea, cu prilejul marilor şi memorabilelor mitinguri din 10 şi 11 ianuarie 1910 — punct culminant al luptei imediate împotriva aplicării „legii scelerate" — forţa revoluţionară a maselor se va dezlănţui în toată plenitudinea ei.

Uniunea socialistă şi Comisia Generală a Sindicatelor, printr-un manifest către „Muncitori şi cetăţeni" [52] şi printr-un apel publicat în „România muncitoare" [53], chema „toată suflarea muncitorească, toţi salariaţii industriei private, ca şi acei ai statului, toţi exploataţii cărora li se ia dreptul de asociaţiune profesională şi dreptul de grevă" [54] la marile întruniri publice de la „Dacia", din zilele de 10 şi 11 ianuarie, pentru a înfiera „legea scelerată" şi a cere parlamentului abrogarea ei. În apel se menţiona că întrunirile sînt convocate împreună cu clubul meseriaşilor pentru ca ele să reprezinte „voinţa întregii lumi muncitoare şi producătoare". Se mai cerea ca, luni, 11 ianuarie, în semn de protest faţă de lege, nimeni să nu lucreze [55].

Cu toate încercările guvernului de a zădărnici aceste demonstraţii sau măcar de a le tempera [56], acţiunile se vor desfăşura în conformitate cu chemările adresate maselor [57]. Ideea generală care a străbătut întreaga manifestaţie, reliefată, de altfel, în moţiunea adoptată la 10 ianuarie şi în memoriul adresat parlamentului la 11 ianuarie, era că proletariatul a devenit o forţă puternică în stat, care

---

[48] Ibidem, nr. 88, 20 decembrie 1909.
[49] Ibidem.
[50] *Grandiosul miting de la Dacia* (...), *Ibidem*, nr. 89, 24 decembrie 1909.
[51] „România muncitoare", nr. 92, 10 ianuarie 1910.
[52] Arhiva Institutului de studii istorice (...), cota M. M., doc. 11, inv. 2043 (1910). 2043 (1910).
[53] *La Dacia*, „România muncitoare", nr. 91, 3 ianuarie 1910.
[54] Arhiva Institutului de studii istorice (...), cota M.M., doc. 11, inv. 2043 (1910).
[55] „România muncitoare", nr. 91, 3 ianuarie 1910.
[56] Ibidem, nr. 93, 14 ianuarie 1910.
[57] Ibidem, p. 1—4.

va lupta mai departe contra „legii scelerate" și pentru „o completă legislație ocrotitoare a muncii"[58].

Concomitent cu acțiunile din București, unde armata și poliția au stat în stare de alarmă, au avut loc adunări asemănătoare la Galați, Brăila, Ploiești și Cîmpina. Apoi, scrisorile și telegramele, sosite din diferite orașe, către întrunirile din București, întregesc tabloul protestului care cuprinsese întreaga țară[59].

Presa muncitorească și socialistă, de la sfîrșitul lunii decembrie 1909 și din ianuarie-februarie 1910, va continua să reliefeze conținutul retrograd al legii, protestînd contra aplicării abuzive și a propagandei antimuncitorești dusă de unele ziare ale burgheziei și moșierimii. Analiza falimentului unor legi similare din alte state europene[60], avea menirea să demonstreze nepopularitatea și insuccesul acestor măsuri. Sînt semnalate și acte de solidaritate internațională față de lupta proletariatului român[61].

În această atmosferă de continuă agitație, cînd sindicatele erau desființate, refacerea partidului socialist — în urma congresului din 31 ianuarie, 1 și 2 februarie 1910 — unde muncitorii puteau intra legal, deoarece erau interzise numai „asociațiile profesionale", a constituit un mijloc însemnat de luptă împotriva „legii scelerate". Pe lîngă condamnarea legii în timpul desfășurării congresului, de către cei mai mulți dintre vorbitori, moțiunile și rezoluțiile referitoare la dreptul de organizare și luptă al muncitorilor[62], adoptate cu acest prilej, arătau hotărîrea „de a lupta cu energie și fără răgaz" pentru înlăturarea legii și redobîndirea drepturilor cetățenești. De asemenea, în programul partidului, adoptat la Congres, își vor găsi un loc aparte prevederile referitoare la abrogarea legilor de excepție, recunoașterea sindicatelor ca persoane juridice și restabilirea drepturilor politice și cetățenești ale funcționarilor, meseriașilor și muncitorilor statului[63].

Continuarea prigonirilor în țară și aplicarea conseventă a legii împotriva sindicatelor în restul anului 1910, nu au putut să stăvilească luptele muncitorești. Marile greve ale tipografilor din capitală și ale muncitorilor din portul Brăila, grevele de la Galați, ridicarea la luptă a lucrătorilor de la tramvaie din Iași și a muncitorilor din Ploiești, desfășurate în vara anului 1910, sînt dovada cea mai elocventă a eșecurilor pe care le suferea aplicarea „legii scelerate". După cum arăta un articol, intitulat sugestiv *Neputința legii scelerate*, luptele greviste au demonstrat că „legea (scelerată — D.R.) nu poate desființa o anumită stare de

[58] Memoriul adoptat la mitingul de luni dimineață este prezentat după amiază președintelui Camerei, B. Missir, de către o delegație în care erau, printre alții, D. Marinescu și Gh. Cristescu. („România muncitoare", nr. 93, 14 ianuarie 1910, p. 3—4).

[59] „România muncitoare", nr. 92, 103 și 104 din ianuarie și februarie 1910.

[60] Privitor la eșecul unor legi străine, este prezentată situația din Germania și Franța. (*Ibidem*, nr. 90, 31 decembrie 1909 și nr. 97, 28 ianuarie 1910).

[61] Deoarece și în Bulgaria se pregătea o asemenea lege, duminică 10 ianuarie au avut loc și aici întruniri de protest. Din Rusciuc, s-a expediat o telegramă către I. C. Frimu, la sala „Dacia", prin care erau salutați „muncitorii români care luptă și ei contra unei legi tot așa de reacționare". (Notă asupra adunării din Bulgaria și textul integral al telegramei publicate, *Ibidem*, nr. 97, 28 ianuarie 1910).

[62] Dintre moțiunile și rezoluțiile adoptate de Congresul P.S.D. din 1910, următoarele se referă la lupta împotriva „legii scelerate": „Asupra prigonirilor", „Raportul între mișcarea sindicală și cea politică", „Pentru salariații statului", „Program de acțiune imediată", „Lupta sindicală" și „Asupra grevelor". *(Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1910—1915.* (în continuare se va cita: *Doc. din mișc. muncit.*), Ed. pol., Buc., 1968, p. 99—105.)

[63] Împotriva „legii scelerate", găsim prevederi în programul „politic" — punctele 8, 11, 14 și 20 — și în cel „economic" — punctele 1, 2, 3, 22 și 26 *(Ibidem*, p. 25—28, 34, 36 și 39).

lucruri (lupta grevistă — D.R.) care are cauze adînci, rădăcini puternice în societate"[64]

După 1910, vor continua acţiunile de împotrivire faţă de aplicarea legii din 1909, care vor avea drept rezultat anihilarea, în parte, a efectelor acesteia. În 1911, cînd era încă vie amintirea mitingurilor din 10 şi 11 ianuarie 1910, cei peste 26.000 de lucrători şi funcţionari C.F.R., la îndemnul partidului socialist, au continuat activitatea potrivnică măsurilor legislative din decembrie 1909. Deşi fără sindicate, muncitorii de la Bucureşti—Nord şi atelierele C.F.R. au făcut demersuri pînă la parlament şi — netinîndu-se cont de memoriul lor — au făcut o demonstraţie în faţa parlamentului şi o mare întrunire în sala „Dacia"[65].

Anii 1912—1914 cunosc aceeaşi vie agitaţie în rîndurile maselor de lucrători, lovite de „legea scelerată". După cum reiese din manifestele şi chemările adresate muncitorilor[66], arma principală de luptă rămînea unirea şi încălcarea dispoziţiilor legii. „În ziua cînd în majoritatea lor muncitorii de la stat se vor simţi uniţi — se nota într-un manifest adresat muncitorilor — nu e lege, cît de straşnică fie ea, care să poată rezista atacului lor". Indicînd în continuare calea de urmat pentru muncitori, acelaşi manifest al Comitetului executiv al P.S.D. şi al Comisiei Generale a Sindicatelor, din 1 mai 1913, menţiona: „Salariaţii statului dacă sînt solidari şi conştienţi, vor putea face sindicate şi greve fără ca direcţiile şi guvernul să fie în stare să-i împiedice" deoarece nu ar putea fi judecaţi şi condamnaţi „zeci de mii de muncitori"[67].

În cursul anului 1914, asistăm la recrudenscenţa acţiunilor îndreptate împotriva urmărilor „legi scelerate". Grevele ceferiştilor din 2 ianuarie şi 24 martie, urmate de adunări şi demonstraţii[68], agitaţiile lucrătorilor de la arsenal şi de la atelierul de confecţii militare din capitală[69], au fost îndreptate, expres, împotriva legii antimuncitoreşti din decembrie 1909. În acelaşi an, puternicele greve de la S.T.B.[70], alături de întărirea organizaţiilor sindicale, campania de presă, răspîndirea de manifeste, întregesc tabloul reacţiei maselor muncitoare care vor lovi puternic legea aflată încă în vigoare.

Al V-lea Congres al organizaţiilor sindicale de la Ploieşti, din 5—7 ianuarie 1914, în rezoluţia „Pentru salariaţii statului", votată înainte de începerea dezbaterilor, sublinia însemnătatea acţiunilor împotriva „legii scelerate" — în special a luptelor ceferiştilor — şi, în final „promitea, atît lor (ceferiştilor — D.R.) cît şi muncitorilor din celelalte întreprinderi ale statului (...), tot sprijinul în numele proletariatului din România"[71]. Raportul general prezentat la Congres, cît şi una din rezoluţiile adoptate, conţineau acelaşi îndemn la nesupunere şi organizare în sindicate[72].

---

64 „România muncitoare", nr. 26, 6 iunie 1910.

65 „Istoricul mişcării sindicaliste-socialiste C.F.R. din anii 1900—1932", Arhiva C.C. al P.C.R., fond. nr. 5, dosar 1002, f. 2.

66 Pentru unele manifeste şi chemări adresate lucrătorilor în anii 1912—1914 — îndeosebi ale ceferiştilor — a se vedea: *Doc. din mişc. muncit.*, 1910—1915, Ed. pol., Bucureşti, 1968, p. 285—287, 292—297, 308—311 etc.; „Muncitorul căilor ferate", nr. 5, 1 (14) octombrie 1913.

67 Arhiva Institutului de studii istorice (...),cota M.M., 1913, doc. 13. Asupra ineficienţei unor legi asemănătoare cu cea din 1909, de la noi, vezi şi V. I. Lenin, *Cu ce să începem*, în *Opere*, vol. V, Ed. pt. lit. pol., Bucureşti, 1953, p. 15—16. Idem, *Noul proiect cu privire la greve*, în *Opere*, vol. VI, Ed. pol., Buc., 1959, p. 202.

68 „România muncitoare", nr. 1, 5 ianuarie 1914 şi nr. 33, 25 martie 1914.

69 Ibidem, nr. 6, 19 ianuarie 1914 şi nr. 73, 29 iunie 1914.

70 Asupra grevelor de la Societatea de tramvaie Bucureşti, a se vedea „România muncitoare" din iulie 1914, care, pe lîngă şase ediţii speciale, relative la această grevă, cuprinde ample relatări în fiecare număr.

71 *Raport către al 5-lea Congres al organizaţiilor sindicale* (...), Bucureşti (1914), p. 10.

72 *Doc. din mişc. muncit., 1910—1915*, Ed. pol., Bucureşti, 1968, p. 586—587 şi 659—660.

Deşi, e drept, legea contra sindicatelor şi grevelor rămîne în vigoare pînă după primul război mondial[73], în realitate, acţiunile muncitoreşti din 1914—1916, reluate în 1918[74] şi apoi intrarea României în război, au determinat aplicarea sporadică a acesteia[75].

Aplicarea „legii scelerate" — mai ales la sfîrşitul anului 1909 şi în primele luni ale anului următor — a avut o influenţă nefastă asupra mişcării sindicale şi a luptelor greviste, departe însă de a se putea ajunge — pe tot parcursul perioadei de aplicare — la rezultatele scontate de autorii acestei legi. Desigur, acţiunea energică a maselor muncitoare a zădărnicit, în mare măsură, transpunerea în viaţă a prevederilor legii. La aceasta, însă, trebuie să adăugăm şi împrejurările istorice, interne şi externe, puţin favorabile unei asemenea măsuri. Astfel, venirea la guvern a conservatorilor — care nu s-au preocupat special de aplicarea legii — apoi, desfăşurarea războaielor balcanice şi a primului război mondial — cu multiplele şi gravele probleme pe care le-au ridicat — au contribuit la atenuarea urmărilor „legii scelerate".

Referindu-ne la consecinţele imediate ale legii, trebuie să menţionăm şi influenţa hotărîtoare ce a avut-o asupra consolidării organizării politice a proletariatului, determinînd accelerarea procesului de reconstituire a Partidului Social-Democrat. Încă înainte de votarea „legii scelerate", se aprecia că atunci cînd va fi suprimat „dreptul de organizare profesională a lucrătorilor", aceştia „vor fi împinşi mai degrabă şi mai cu putere spre organizarea puternică şi definitivă în partid politic de clasă"[76].

Efervescenţa maselor muncitoare de la sfîrşitul anului 1909, cauzată de elaborarea şi aplicarea legii împotriva sindicatelor şi grevelor, duce la convocarea congresului pentru reconstituirea partidului de clasă al proletariatului român, în locul preconizatei Conferinţe a Uniunii socialiste[77]. Deoarece muncitorii din serviciul statului nu erau opriţi să intre în organizaţiile cu caracter politic[78], refacerea partidului era privită şi ca o măsură menită să contracareze lovitura dată organizaţiilor profesionale muncitoreşti. Moţiunea asupra necesităţii reorganizării partidului muncitorilor, adoptată la mitingul din 19 decembrie 1909, considera această înfăptuire şi ca un nou mijloc „de apărare şi de luptă" împotriva legii scelerate, întrucît, în partidul politic „îşi vor găsi adăpost şi salariaţii cărora li se răpeşte dreptul de asociaţiune profesională"[79].

---

[73] De drept, prin Legea sindicatelor profesionale, din 1921, se abrogă legea din decembrie 1909.

[74] Pe lîngă cererile repetate, de abrogare a „legii scelerate", din partea sindicatelor şi a partidului socialist, în cursul anului 1918, se vor intensifica acţiunile ceferiştilor pentru obţinerea de revendicări. Memoriile, demonstraţiile şi grevele lucrătorilor ceferişti loveau, desigur, şi în măsurile antimuncitoreşti din 1909, care — deşi desuete — mai aveau încă putere de lege. (*Doc. din mişc. muncit, 1916—1921*, Ed. pol., Bucureşti, 1966, p. 95, 98—99, 136 etc.; Arhiva C.C. al P.C.R., fond. nr. 5, dosar nr. 1002, f. 4).

[75] În anii 1915—1916 se semnalează cazuri, cu totul izolate, de aplicare a „legii scelerate". (Arh. C.C. al P.C.R., fond nr. 5, dosar 1072, f. 1—2; Arh. st. Galaţi, fond Inspectoratul general al navigaţiei, dosar nr. 25/1916).

[76] *Atentatul la libertăţile constituţionale* (...), „România muncitoare", 7 decembrie 1909.

[77] La 12 noiembrie 1909 se anunţa ţinerea celei de a 4-a Conferinţe a Uniunii socialiste şi Comisiei generale a sindicatelor în oraşul Ploieşti, în zilele de 1, 2 şi 3 ianuarie 1910, avînd ca punct principal la ordinea de zi votarea programului Uniunii socialiste, amînată la conferinţa din 1908. (Nicolae Copoiu, *Refacerea Partidului Social-Democrat din România* (1900—1910), Ed. şt., Bucureşti, 1966, p. 257).

[78] „D.A.D.", nr. 21, şedinţa din 16 decembrie 1909, p. 210.

[79] „România muncitoare" 24 decembrie 1909.

Totuşi, se impune să precizăm că „legea scelerată" a grăbit doar refacerea partidului muncitorilor, a cărui existenţă nu este determinată exclusiv de acest act de conjunctură; Aşa cum se sublinia într-un manifest al comitetului executiv al partidului, din 15 februarie 1912 — reconstituirea partidului este expresia şi a altor condiţii „cu un caracter mult mai general şi mai trainic" [80]. „Partidul Social-Democrat Român — se arăta în continuare în manifest — nu este decît continuarea Uniunii socialiste (...), care, la rîndul ei, nu era decît o continuare a vechiului Partid Social-Democrat din România" [81].

[80] Ibidem, 19 februarie, 1912.
[81] Ibidem. A se vedea şi Dr. C. R a c o v s k i, *Rostul partidului nostru*, Ibidem, 6 iunie 1910.